

URI FERENC

Egy csúrogi asszony élettörténete

13.

Mit mondott Dupp Bálint plébános a keresztény emberről negyvennégyben a húsvétvasárnapi nagymisén, amelyen részt vett Anna is a két fiával? A templomot zsúfolásig megtöltötték a csúrogi magyarok. Mintha csak érezték volna, hogy utolsó húsvétot ünnepelnek.

A szószeiken megjelent a plébános széles vállú, tömzsi alakja. Ránézett híveire, és elkezdte a szentbeszédet. Előbb csak halkán, majd mind hangosabban. Sokak emlékezetében sokáig megmaradtak a plébános intő szavai: „Annak a szemében, aki az igazságot felismerte, első pillanatra az látszik a legfontosabb teendőnek, hogy tüstént és mindenáron szakítson eddigi külső körülményeivel, és oly viszonyokat teremtsen magának, amelyekből mindenki számára tisztán látható, hogy Krisztus törvényei szerint él. Ám a lelkiismeret követelményei nem abból állnak, hogy ilyen vagy olyan helyzetben legyünk, hanem abból, hogy úgy éljünk, hogy meg ne szegjük Isten és a felebarátunk iránti szeretet törvényét. Hogy milyen helyzetben lesz az ember, az attól függ, hogy milyen körülmények között ismerte fel az igazságot, és mily mértékben érzékeny mások szenvedései iránt. Nem a helyzet a fontos, amelyben az ember van, hanem a tettek, amelyek ebbe a helyzetbe hozták. Tetteinek bírója azonban csak ő maga és Isten lehet. Keletről közeledik valami szörnyű dolog, a kérdés, testvéreim: menjünk-e vagy maradjunk.”

X. MENEKÜLT A CSÚROGI MAGYARSÁG

Szeptemberben tért haza Újvidékre Péter a munkaszolgálatból. Mivel a várost továbbra is bombázták, az iskolában pedig szünetelt a tanítás, úgy határozott a család, hogy Mariska és Péter vonattal elutaznak Csúrogra. Azt remélték, hogy ott békésebb lesz az életük.

Október elején tanúi voltak egy kellemetlen esetnek. A szomszéd S. Joco, aki az utca túlsó sarkán lakott, mindig jó emberként viselkedett, de amikor a magyar honvédek elvitték a két éves lovát, sírva fakadt, és egyre csak azt hajtogatta: „Ne dam kljuse moj!” (Nem adom a lovam!)

1944. október közepén a szovjet csapatok elérték a Tiszát, elfoglalták Törökbecsét. Csúrogon is hallani lehetett a távoli ágyúdörgéseket. Ekkor megkezdődött a csúrogi magyarság menekülése észak felé. Éjjel-nappal szekerek, traktorok tartottak a vásártérre, onnan meg a nádaljai úton tovább észak felé Szenttamásnak. Bútorokkal, csomagokkal megpakolt szekerek, kocsik után kötött állatok vonultak az úton. Péter is ott volt a Tisza-parti soron, nem kérdezte, mi történik, mindent tudott, látott.

Menekült Csúrog magyarsága, de hova, merre? Féltek az emberek negyvenkettőtől? Kik menekültek? Csak a tehetősebbek, akiknek kocsijuk és lovuk volt, a szegényebbek maradtak. A valamikor velük együtt élők kapualjából, ablakból néztek utánuk hangtalanul, némán. A menekülők pedig nyelték a könnyeket, és sóhajtvá, kétségbeesve igyekeztek tovább. A társzekerek napokon át vonultak a vasútállomás felé. – Este indul az utolsó vonat északra – rebesgették.

A szovjet csapatok Törökbecsénél október 8-án átkeltek a Tiszán, és megkezdődött a kíméletlen tankszata a becsei réten. A németek huszonkettedikéig feltartóztatták a szovjeteiket. Csúrogon ez idő tájt a nyomott hangulat és az üres utcák jelezték a vihart. Éjjel-nappal hallatszott az ágyúzás. Ilyenkor Keserű Pistát is elkapta az epilepsziás roham. Ordított torkaszakadtából. – Ne bánts! – leginkább ezt lehetett hallani. Ekkor Dungó kutyája szalmakazalba bújt félelmében. Tovább

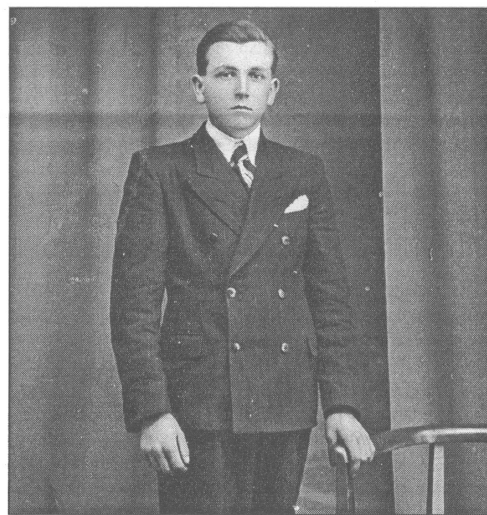
menekült a csúrogi magyarság. Péter minden kocsizörgésre odasietett az ablakhoz. Bellai Mária megígérte, hogy lesz két hely a kocsijukon. Mariska és Anna úgy határoztak, hogy ők is elmennek. Lajos és Péter a háznál maradtak ideiglenesen, és majd később utánunk mennek. Ez nagyon komolytalan, megfontolatlan határozat volt, mert senki sem tudhatta, hol és mikor fognak találkozni.

Már alkonyodott, amikor a homályból lassan kibontakozott a nagy parasztkocsi. Annus és Mariska fölpackoltak a kocsiára. Két lepedőbe kötötték az ágyneműt: dunyhát, párnát, ruhát és fehérneműt. A többi holmit otthon hagyták.

A Tisza-parti soron a szerb házakat világították. A szerb szomszédok a kiskapuból vagy az ablakból nézték a magyarok exodusát. Az egyik hét-nyolcéves szerb gyerek az ablakból a nyelvét nyújtogatta a menekülők felé, eltorzítva, az ablaküveghez lapítva. Péter sokáig a kocsik után baktatott, egészen a vásártérig kísérte a menekülőket. Ott elbúcsúztak. – Majd Szenttamáson várunk benneteket – mondták, és elvonultak a szélmalom irányában.

Ezután Péter visszatért a házba, lefeküdt, de nem tudott elaludni. Földvár felől állandóan tompa robbanásokat lehetett hallani. Lajos, a nagybátyja, a nagy ágyon feködt. Ő sem tudott aludni, állandóan forgolódott a fekhelyén. Korán reggel már hat órakor fogta a hátizsákját, és újból elment katonának. Péter egyedül maradt a házban. Úgy harminc-negyven magyar hadköteles indult észak felé a nádaljai úton, de csak Kishegyesig jutottak. Ott a falu szélén ketten-hárman bekéredzkedtek magyar házakhoz. A házigazda szívesen fogadta őket, mert dolgoztak is, ha kellett. Hátnál, az udvar legvégén volt az istálló, ott élt négy csúrogi hadi már napok óta: Szalai Lajos, Mészáros István, Sípos Vili és Alatyány Péter. Ha nem volt napközben munkájuk, akkor kártyáztak. Egy alkalommal meglátogatta őket egy kishegyesi cigányasszony. Kártyát vetett nekik néhány pengőért. Bagószagú, furcsa ábrás kártyából mondta a jóvendölést: „Olyat látok, hogy nagy baja lesz! Még az éjjel meneküljön erről a helyről!” A cimborák erre elnevetek magukat, és tovább kártyáztak. Azt gondolták, hogy a házigazda biztatta erre a jóvendölésre a cigányasszonyt, azért hogy minél hamarabb továbbmenjenek. Sajnos, maradtak.

Folytatjuk

Szalai Lajos 1941-ben